

PUBLIEKE RUIMTEN

1.	Inleiding	2
2.	Biodiversiteit	3
2.1.	Inventaris van de soorten	3
2.2.	Sites met een hoge biologische waarde.....	3
2.3.	Maatregelen voor bescherming van de groene ruimten	4
2.3.1.	Perimeters van de groene ruimten in het Gewestelijk Ontwikkelingsplan	4
2.3.2.	Gewestelijk Bestemmingsplan	4
2.3.3.	De beschermde sites.....	4
2.3.4.	Het statuut van natuur- en bosreservaat	4
3.	Promotie van de biodiversiteit	5
3.1.	Het ecologisch netwerk	5
3.2.	Integratie van het aspect "biodiversiteit" in andere milieuplannen	6
3.3.	Integratie van het aspect "biodiversiteit" in andere beleidslijnen	6
3.3.1.	Milieueffectenstudie van bepaalde projecten	6
3.3.2.	Ruimtelijke ordening en vervoer	6
4.	Het netwerk "Natura 2000"	7
5.	Bodembezetting door publieke en private groene ruimten.....	9
6.	Beheer van de publieke groene ruimten	10
6.1.	Klassiek beheer	11
6.2.	Gedifferentieerd beheer	11
6.3.	Bijzondere beheersplannen	12
6.4.	Toelichtingen bij enkele beheersplannen.....	13
6.4.1.	Beheersplan van het Zoniënwoud.....	13
6.4.2.	FSC-certificatie (Forest Stewardship Council) van het Zoniënwoud	13
6.4.3.	Beheersplan van het Laarbeekbos.....	14
6.4.4.	Beheersplan van het "Vuursteendomein"	14
6.5.	Resultaten van het beheer van de natuurresevaten van Dryborren, Rood Klooster en Vuylbeek.....	14
6.6.	Gewestelijke Groene Promenade.....	14
7.	Aanleg van de publieke groene ruimten	15
7.1.	Renovatie en herkwalificatie van de bestaande sites.....	15
7.1.1.	Jubelpark.....	15
7.1.2.	Ter Kamerenbos.....	15
7.1.3.	Kruidtuin.....	15
7.1.4.	Elisabethpark.....	15
7.1.5.	Ten Boschpark.....	15
7.1.6.	Nestor Martin Populierenbos.....	16
7.1.7.	Vijver van de Pede.....	16
7.1.8.	Rood Klooster	16
7.1.9.	Weer aan de oppervlakte brengen van de Woluwe en de waterloop van Lindekemaele	16
7.1.10.	Vuursteendomein en vijver van Bosvoorde.....	16
7.1.11.	Mellaertsvijvers.....	16
7.1.12.	Moeras van Ganshoren	17
7.1.13.	Kinsendael-Kriekenput	17
7.1.14.	Rotstuinen, bruggen en paviljoenen	17
7.2.	Aanleg van de nieuwe sites	17
7.2.1.	Gaucheretpark.....	17
7.2.2.	Felix Happark	17
7.2.3.	Tuin van de Bloemist van Stuyvenbergh.....	17
7.2.4.	Verlengde van de NMBS-promenade.....	17
7.2.5.	Haalbaarheid van het gebruik van de spoorwegbermen voor het groene netwerk.....	17
7.2.6.	Aanleg van speciale beschermingszones.....	18
7.3.	Beheer van nieuwe sites	18

7.3.1.	Abdij van Ter Kameren.....	18
7.3.2.	Hallepoort.....	18
8.	Evenementen in de publieke groene ruimten.....	18
9.	Natuureducatie.....	19
9.1.	Regionaal Centrum voor Milieu-Initiatie.....	19
9.2.	Pedagogische kinderboerderijen.....	19
9.3.	Educatieve dienst van het Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen.....	20
9.4.	Jardin Jean Massart en Musée de Zoologie.....	20
9.5.	Project "Natuurlijke schuilplaatsen".....	20
9.6.	Centre de Documentation Paul Duvigneaud.....	20

1. Inleiding

De instandhouding van een aangename leefomgeving vergt een samenhangende en duurzame stadsontwikkeling waarbij de algemene kwaliteit van het milieu, het water, de lucht ... en de kwantiteit en de kwaliteit van open ruimten, groene ruimten en parken worden verbeterd. Door de biodiversiteit in de stadsontwikkeling te integreren, kan een algemene verbetering van het milieu worden verkregen. In de internationale juridische teksten over het natuurbehoud en de biodiversiteit wordt niet specifiek over de steden gesproken. Toch bezitten de meeste onder hen een grote rijkdom aan soorten en ecosystemen, en bieden ze uitgelezen mogelijkheden voor bewustmaking, zowel door de bevolkingsdichtheid als door de onmiddellijke nabijheid van de politieke instanties.

Door het concept van de groene en blauwe netwerken - en dus het belang van de biodiversiteit - te integreren in zijn gewestelijk bodembestemmingsplan en in zijn ontwerp van gewestelijk ontwikkelingsplan, legt het Gewest een originele benadering aan de dag op dit vlak. De aanduiding van "speciale beschermingszones", in het kader van de habitatrictlijn, getuigt van dezelfde bekommernis.

De grootste bedreigingen van de biodiversiteit, op wereldschaal, zijn de achteruitgang en de versnippering van de natuurlijke biotopen, en de proliferatie van invasieve exotische soorten. Het relatieve aandeel van de inheemse soorten in een gebied wordt bepaald door opeenvolgende evenwichten, afhankelijk van het beschikbare voedsel, de biotopen en het aanpassingsvermogen van de soorten zelf. De menselijke activiteiten met betrekking tot het beroepsleven, het gezinsleven of de vrijetijdsbesteding, brengen de natuurlijke biotopen aanzienlijke schade toe. De toename van het personen- en goederenvervoer, het wegvallen van bepaalde natuurlijke barrières, bijvoorbeeld door het graven van tunnels onder zeearmen, stromen of bergen, en de wereldwijde handel in dier- en plantensoorten, leidden tot de introductie van exotische soorten in de flora en fauna. Dieren, planten, schimmels, bacteriën, ... volgen ons op onze reizen, of we het willen of niet. Veel soorten die zich zo verplaatst hebben, vermenigvuldigen zich niet.

Dankzij het ontbreken van hun natuurlijke vijanden en hun grote aanpassingsvermogen kunnen bepaalde soorten zich echter zeer sterk vermenigvuldigen, doorgaans ten koste van inheemse soorten, die in hun ontwikkeling worden geremd door hun roofvijanden en/of door hun specifieke aanpassing aan de soorten waarmee ze zich voeden. Diverse planten- en diersoorten plantten zich zo voort en werden bijzonder talrijk. Zo talrijk zelfs dat we ze op termijn haast overal zullen aantreffen. Dit kan leiden tot een verarming van de wereldwijde biodiversiteit, die nog enkel verzekerd wordt door een klein aantal alledaagse soorten.

2. Biodiversiteit

Brussel behoort tot de groene hoofdsteden van Europa die kunnen bogen op een fauna en flora van goede kwaliteit. Het BIM is zich bewust van deze rijkdom en heeft verschillende projecten ontwikkeld en ondersteund die verband houden met de inventaris van de Brusselse fauna en flora, in partnerschap met verenigingen en wetenschappelijke instellingen.

Verschillende teksten zijn van toepassing in het BHG in het domein van de bescherming van de biodiversiteit:

- De Brusselse ordonnantie betreffende "de bescherming van de wilde fauna en betreffende de jacht", die werd gestemd op 29 augustus 1991, beschermt, op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, alle zoogdieren, vogels, amfibieën en reptielen. Vogels en ongewervelden worden niet vermeld in deze ordonnantie.

- De wet van 16 februari 1976 over de bescherming van de natuur, van toepassing in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, verbiedt dan weer het plukken van bepaalde geïnventariseerde hogere plantensoorten. Slechts zeer weinig van de betrokken soorten zijn echter ook aanwezig in ons Gewest. De lagere planten en de paddenstoelen genieten er geen enkele bescherming.

- Het plukken van champignons is verboden sinds de goedkeuring van het besluit van de Executieve van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 26 oktober 2000, hoewel het plukken op kleine schaal tot heden min of meer gedoogd werd.

De flora en de fauna die kenmerkend zijn voor de ecosystemen die deel uitmaken van het Europese netwerk van Natura 2000-sites, genieten eveneens een volledige bescherming.

2.1. Inventaris van de soorten

De inventarissen van de (inheemse en exotische) soorten worden voortgezet voor de zoogdieren, de vogels, de reptielen en amfibieën, de hogere planten en de bladmossen, paddenstoelen en korstmossen.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de belangrijkste resultaten van deze studies.

Tabel 1. Balans van de in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest geïnventariseerde soorten, 2003

	Totaal soorten	Exotische soorten	bedreigde, kwetsbare en afnemende soorten	Specifieke wettelijke bescherming
Zoogdieren	42 + 6?	3	+/-30 + 6?	Allemaal
Nestbouwende vogels	99	9	+/-44	Allemaal
Reptielen	4	1	3	Allemaal
Amfibieën	8	1	7	Allemaal
Hogere plantensoorten	+/- 730	+/-150	+/- 231	14
Mossen	+/- 223		+/- 116	1
Macrofungi	+/- 913	1	+/- 748	
Korstmossen	36		N.r.	

De rijkdom van de flora verschilt van plaats tot plaats: 50 soorten/km² in het centrum, 200 tot 250 in de rand en 300 op half natuurlijke sites in contact met een spoorwegberm.

Het aantal zoogdiersoorten dat aanwezig is op het Brusselse grondgebied getuigt van een vrij hoge diversiteit van soorten, gelet op de beperkte oppervlakte van het gewest.

Bepaalde soorten zijn het voorwerp van een gerichte specifieke follow-up : vossen ; groene parkieten; vogels van het Woluwedal ; spintkevers ; opmerkelijke bomen van het Zoniënwoud.

Een fytosanitaire follow-up werd georganiseerd, met name voor de Cameraria. Voor deze soort werd een conventie gesloten met de ULB voor de evaluatie van de verschillende bestrijdingsmethoden.

2.2. Sites met een hoge biologische waarde

Luchtfoto's van het volledige Gewest tonen aan dat, als men rekening houdt met de privé-tuinen, een oppervlakte van meer dan 8.000 ha, of 50% van de oppervlakte van het gewest, onbebouwd is.

De meeste van deze groene ruimten wordt een "hoge biologische waarde" toegedacht op basis van een methode die hoofdzakelijk steunt op de diversiteit, de maturiteit en de zeldzaamheid van de aanwezige plantengroei en flora.

Hieruit blijkt dat het Gewest kan bogen op een grote verscheidenheid aan ecosystemen en sites met een hoge biologische waarde, en dat het een rijke fauna en flora bezit. 2.540 ha heeft een hoge biologische waarde (kleine privé-tuinen niet meegerekend), wat meer is dan 15% van de oppervlakte van het gewest of 44% van de groene oppervlakten zonder de tuinen.

2.3. Maatregelen voor bescherming van de groene ruimten

Het grootste deel van de zones met hoge biologisch waarde is het voorwerp van een of meer beschermingsmaatregelen, die van zeer uiteenlopende aard kunnen zijn: perimeters van groene ruimten, beschermde sites, natuur- en bosreservaten, of speciale beschermingszones in het kader van het netwerk Natura 2000.

2.3.1. Perimeters van de groene ruimten in het Gewestelijke Ontwikkelingsplan

Het statuut van de groene ruimten biedt de meest beperkte vorm van bescherming: hoewel het oplegt dat elk vastgoedproject dat deze bestemming zou kunnen wijzigen, wordt besproken in de overlegcommissie, stelt het geen eisen in termen van het behoud van de aanwezige soorten of beheersmodaliteiten.

2.3.2. Gewestelijk Bestemmingsplan

De voorschriften van het GBP (16 juli 1998) betreffende deze groene ruimten onderscheiden 7 types van gebieden en preciseren de toegelaten beheerswijze en hun werking. Opvallend vergeleken met de voorgaande bestemmingsplannen, is de verwijzing naar "groengebieden met hoge biologische waarde". De opname, in de beschrijving van de "parkgebieden", van een ecologische rol bovenop de traditionelere rollen, geeft een wettelijke basis aan het gedifferentieerd beheer.

Bij de klassieke functies van ontspanning en verfraaiing van de groene ruimten, komen dus de bescherming van de biodiversiteit en het sociale of ecologische groene netwerk.

2.3.3. De beschermde sites

Het statuut van "beschermde site", volgens de ordonnantie inzake het behoud van het onroerende erfgoed die werd gestemd op 4 maart 1993, garandeert een zeer efficiënte bescherming voor de site, maar zijn vrij stroeve karakter, dat in bepaalde gevallen het behoud van de bestaande landschappen beoogt, verhindert soms een beheer dat afgestemd is op een groei van de biodiversiteit.

2.3.4. Het statuut van natuur- en bosreservaat

De wet op het natuurbehoud (12 juli 1973) en de Brusselse ordonnantie betreffende het behoud en de bescherming van de natuur (27 april 1995) hebben geleid tot de creatie van deze twee statuten (natuurreservaat en bosreservaat) die de beste garanties bieden voor bescherming en een optimaal beheer van de sites.

Van de gebieden met een hoge biologische waarde, kregen er 15, met een gezamenlijke oppervlakte van 246 ha, het statuut van natuur- of bosreservaat.

3. Promotie van de biodiversiteit

Twee actieprogramma's, het "groene netwerk" en het "blauwe netwerk", werden opgesteld om de aanleg en het beheer van de groene ruimten en het oppervlaktewater globaal te bekijken. Beide omvatten een ecologisch facet dat gericht is op de promotie van de biodiversiteit in ons Gewest.

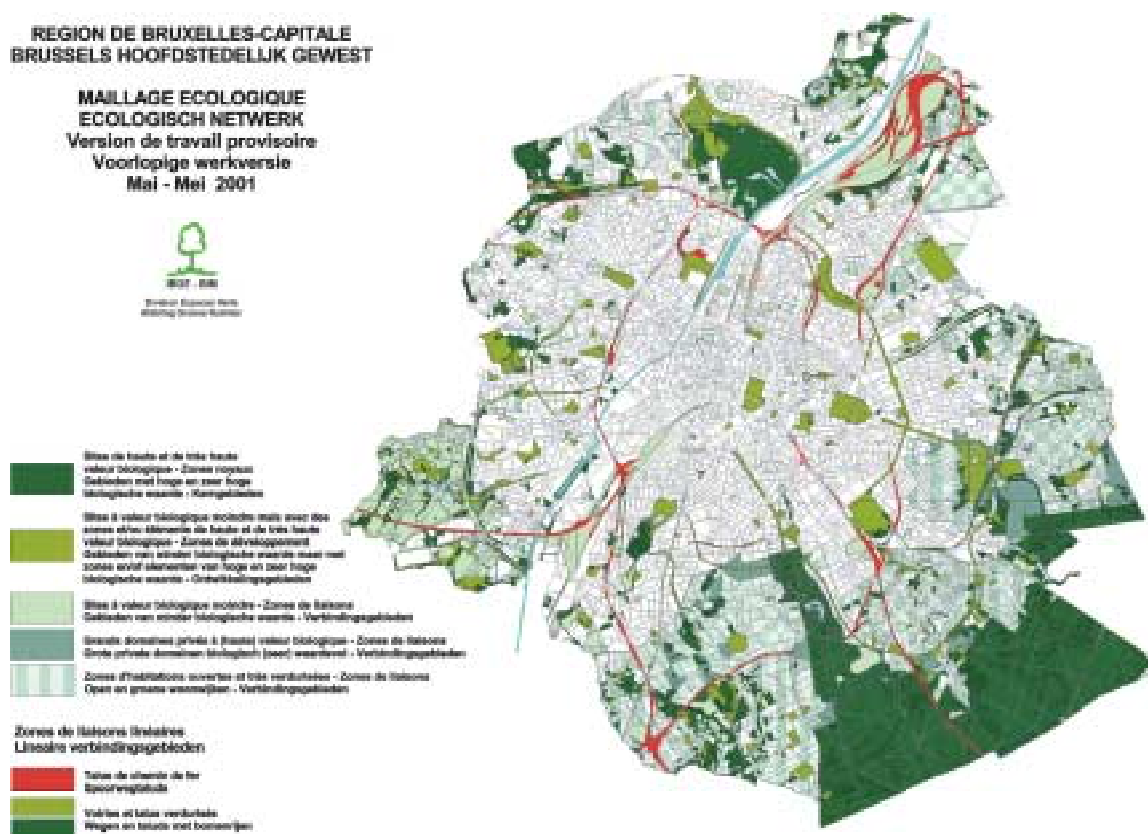
In 2000 werd de laatste hand gelegd aan het gedeelte van de "Biologische Evaluatiekaart" dat rechtstreeks betrekking heeft op het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de omgeving ervan (blad NG1 31) op schaal 1/10.000. Hoewel de gebruikte methodologie niet werd aangepast aan de specificiteit van het stedelijke milieu, bevat dit blad tal van sites met een hoge biologische waarde. Deze kaart werd geïntegreerd in de kaart van het ecologisch netwerk.

3.1. Het ecologisch netwerk

Het hoofddoel van het ecologisch netwerk is de biodiversiteit te behouden of te ontwikkelen, door een voldoende grote oppervlakte en diversiteit van halfnatuurlijke habitats te behouden waartussen zich uitwisselingen van flora en fauna kunnen voordoen. Daarom is het aangewezen::

- een aangepast statuut toe te kennen aan de (half)natuurlijke sites met het oog op hun instandhouding
- toe te zien op een aangepast beheer voor de instandhouding van hun ecologische waarde
- de aansluiting tussen de sites te bevorderen

Figuur 1. Kaart van het ecologisch netwerk

3.2. Integratie van het aspect "biodiversiteit" in andere milieuplannen

Sommige milieuplannen meer dan andere integreren het aspect biodiversiteit in hun voorschriften en uitvoering.

Wat het afval betreft, onthouden we de doelstellingen van verwerking van het groenafval door compostering, van selectieve ophaling van het afval in bepaalde parken, van gebruik van gerecupereerde of gerecycleerde materialen voor restauraties of nieuwe aanlegwerken.

Wat het geluid betreft, zijn de groene ruimten prioritaire interventiegebieden en stiltegebieden die behouden moeten blijven. Van de 10 parken die als prioritair zijn ingeschreven in het Geluidsplan, zijn 6 rechtstreeks opgenomen in het ecologisch netwerk (natuurreservaat of groene ruimte onderworpen aan een gedifferentieerd beheer):

- Ter Kamerenbos: geluidsmetingen uitgevoerd om een objectieve vaststelling te doen van de geluidshinder die wordt gegenereerd door het wegverkeer gedurende de week en in het weekend
- Natuurreservaat van de Zavelenberg: geluidsstudie uitgevoerd om de hinder te verminderen die verband houdt met het wegverkeer op de Keizer Karellaan die langs het reservaat loopt: ontwerp van aanleg van berm en om het reservaat af te schermen voor de bron van de geluidshinder, en tegelijk de eenheid ervan te behouden (geïntegreerd project in de uitvoering van de Groene Promenade)
- Wolvendaalpark: eerste geluidsmetingen (de gemeentelijke weg, in kasseien, zou de belangrijkste bron van geluidshinder in het park vormen) en project van installatie van geluidswerende voorzieningen (op dit moment in het stadium van aanvraag van stedenbouwkundige vergunning)
- Woluwevallei: uitvoering van berm en heuvel
- Groene Promenade: heraanleg van de Engelandstraat (Ukkel), met versmalling van de rijweg om de snelheid van de voertuigen te verminderen; ontwerp van heraanleg van de Vuursteenweg (Watermaal-Bosvoorde) tot residentiële weg om de verkeersstroom te verminderen.
- Promenade op de oude spoorlijn 160: voorontwerp van uitbreiding langs de E411, die in aanmerking wordt genomen in de geluidsstudie van de E411 en begeleid door een grondigere geluidsstudie die erop gericht is de afmetingen van de bestaande geluidswerende muren te herzien en ze op een andere plaats te zetten.

3.3. Integratie van het aspect "biodiversiteit" in andere beleidslijnen

Het Groene netwerk-programma dat het ecologische netwerk omvat, werd opgenomen in het GewOP en het GBP. Het BIM kan de problematiek van de biodiversiteit dan ook opnemen in de overlegcommissies, de stedenbouwkundige vergunningen, de hakvergunningen, ... en bij de inrichting van sites, waaronder de groene ruimten. Dit nieuwe wettelijke kader leidde eveneens tot een nauwere samenwerking tussen de betrokken institutionele actoren: BIM, BROH, BUV, Gemeenten, NMBS, ...

Wat de mobiliteit betreft, heeft de uitwerking van het groene netwerk een denkoefening over de zachte mobiliteit doen ontstaan.

3.3.1. Milieueffectenstudie van bepaalde projecten

2 effectenstudies die aspecten van de biodiversiteit voorstellen, worden op dit moment uitgevoerd:

- Meylemeersch in Anderlecht (industrieterrein)
- "NMBS / lijn 161 (Brussel-Namen)"

3.3.2. Ruimtelijke ordening en vervoer

Op het terrein werd, in overleg met het BUV en het BROH, prioriteit gegeven aan de aanleg van bepaalde stukken van de Groene Promenade (3 werven bezig + 1 stuk ter studie).

Een lopende studie heeft betrekking op het potentieel van de aanleg van groene paden langs de sporen van de NMBS, in verband met het ecologisch beheer van de spoorwegbermen. De resultaten worden verwacht in januari 2004. Deze studie zou het mogelijk moeten maken op coherente wijze tussen te komen in de door de NMBS ingediend dossiers voor splitsing van de sporen (dossiers waarbij een effectenstudie hoort).

4. Het netwerk "Natura 2000"

De "Vogelrichtlijn" beoogt de bescherming van de wilde vogelsoorten en van hun milieu, hun nesten en hun eieren. Om dit te bereiken, moeten de lidstaten sites aanduiden die van wezenlijk belang zijn voor deze soorten en die de naam "speciale beschermingszones" krijgen. De beschermde soorten worden vermeld in bijlage I van de Richtlijn.

De "habitatrichtlijn" (92/43/EEG van 21 mei 1992) wil de biodiversiteit waarborgen door een gemeenschappelijk kader te omschrijven voor het behoud van de natuurlijke leefgebieden en de instandhouding van de wilde fauna en flora op het Europees grondgebied van de lidstaten. Om dat doel te bereiken, legt ze de lidstaten op "speciale beschermingszones" aan te duiden. Deze aanduiding gebeurt op basis van twee types van criteria: de aanwezigheid van natuurlijke leefgebieden van communautair belang, waarvan de lijst in bijlage I van de richtlijn wordt gegeven, en/of die van dier- of plantensoorten van communautair belang, opgesomd in bijlage II. De aanduiding gebeurt in drie fasen.

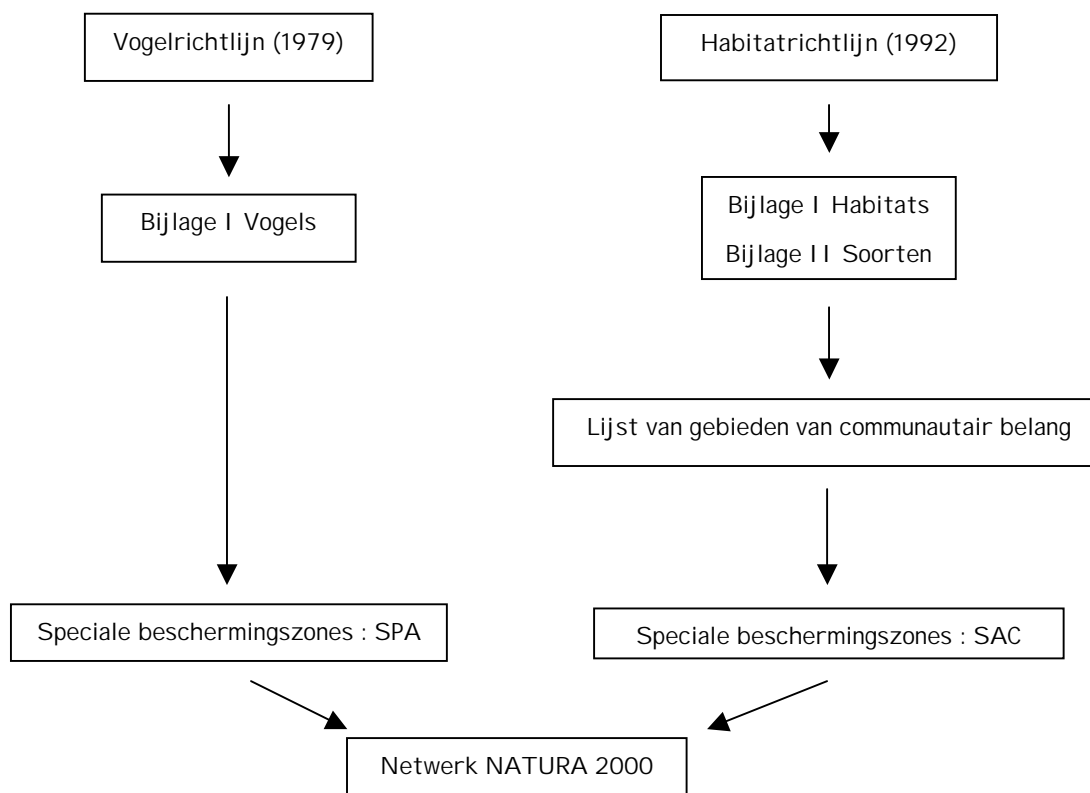
- Iedere Lidstaat stelt een lijst samen van sites die natuurlijke leefgebieden en wilde dier- en plantensoorten herbergen.

- Op basis hiervan maakt de Commissie een lijst op van sites van communautair belang.

- Binnen zes jaar volgend op de selectie van een site door de Commissie, duidt de betrokken Lidstaat deze site aan als een speciale beschermingszone.

In die zones moet de lidstaat alle maatregelen nemen die nodig zijn om de instandhouding van de leefgebieden te waarborgen en hun beschadiging te voorkomen.

Het Europees ecologisch netwerk, "Natura 2000", bestaat uit de "speciale beschermingszones" van de Habitatrichtlijn en de "speciale beschermingszones" van de Vogelrichtlijn.

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering heeft deze richtlijn omgezet door het aannemen van het besluit van 28 november 2002 tot wijziging van het BBHG van 26 oktober 2000 betreffende de instandhouding van de natuurlijke habitats en van de wilde fauna en flora.

Een lijst van 3 gebieden die natuurlijke habitats en wilde dier- en plantensoorten omvatten, werd voorgelegd aan de Europese Commissie in december 2002 en gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 27 maart 2003. Het gaat om:

- Site 1: het Zoniënwoud (met zijn bosranden en aangrenzende beboste domeinen) en de Woluwevallei (2.040 ha);

Deze site staat borg voor het behoud van bepaalde habitats (hoofdzakelijk beukenbossen), bepaalde soorten zoals het vliegend hert (bermen van 3 Linden), de bittervoorn (vijvers van Verdrongen Kinderen, Roodklooster, Bosvoorde, het Tournay-Solvaypark, het Woluwepark) en 4 soorten van vlermuizen. In het algemeen levert het de belangrijkste schuilplaatsen (rust, voeding, voortplanting en winterslaap) van de 14 aanwezige soorten in bomen en bossen levende vlermuizen.

- Site 2 : Beboste en open gebieden in het zuiden van het Brussels Gewest (217 ha);

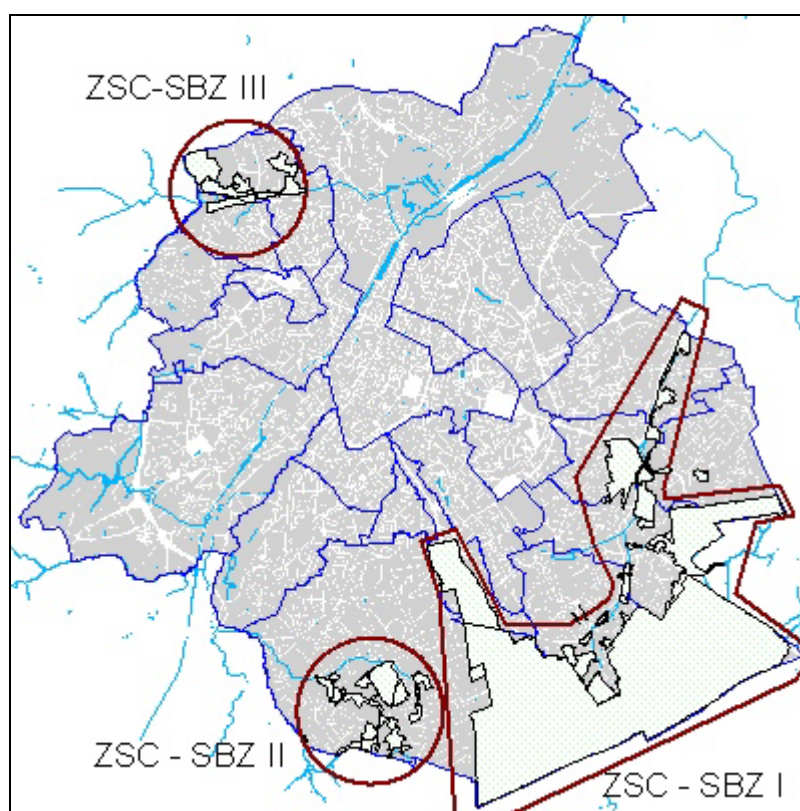
Deze site (publieke en privé-ruimte) omvat open en beboste sites (bijvoorbeeld het Kauwberg- en het Engelandplateau), bosgebieden (Verrewinkel, Buysdelle, Kinsendaal-Kriekenput) en beboste valleien met zeer interessante elzenbosjes (vallei van de Buysdelle, vallei van de Kinsenbeek, vallei van Fond'Roy, Moensbergmoeras). Elf vlermuissorten zijn geïdentificeerd.

- Site 3: Beboste en waterrijke gebieden van de vallei van de Molenbeek in het noordwesten van het Brussels Gewest (samen 118 ha).

Deze site omvat een geheel van beboste gebieden met een rijke lenteflora (Poelbos, Laarbeekbos en Dieleghembos) en moerasgebieden (moeras van Jette-Ganshoren) die verbonden zijn door een open gebied (Koning Boudewijnpark). Dit geheel vormt een complex van essentiële voedingsgebieden voor de 12 waargenomen vlermuissorten.

Deze sites beslaan een oppervlakte van 2.375 ha (of 14 % van het Brusselse grondgebied).

Figuur 2. Sites Natura 2000

29 soorten van de Habitatrichtlijn zijn aanwezig in het Brussels Gewest, waarvan 17 soorten vlermuizen, 2 vleesetende dieren, 5 amfibieën, 1 vis, 1 insect en 3 plantensoorten.

9 Habitats van de Habitatrichtlijn zijn aanwezig in het Gewest (droge Europese heidevelden, ruigten, schrale graslanden op lage hoogte, kalkafzettende bron met vorming van travertijnen, beukenbos, goed op

kalkgrond gedijende beukenbossen, eikenbossen of eiken- en haagbeukbossen, oude zuurminnende eikenbossen en alluviale bossen met elzen en essen).

Het project LIFE-NATURE "Inrichting van Speciale Beschermingszones in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest", alias "Life-Vleermuizen" werd technisch afgesloten op 28.02.03, na 4 jaar activiteit.

De keuze van de vleermuizen als "symbool" voor de bescherming van de biodiversiteit, kan worden gerechtvaardigd op twee gronden: hun eisen op het vlak van kwaliteit en diversiteit van het milieu: beboste gebieden, bloemenweiden, schuilplaatsen voor winter en zomer, holle bomen, zuiver water, insecten, ... en hun vrij hoge plaats in de voedselketens. Kortom, de aanwezigheid van vleermuizen houdt in dat tal van andere soorten aanwezig zijn, en dat er dus een goed algemeen biodiversiteitsniveau is.

Het project was opgebouwd rond 3 werklijnen: inventaris en aanleg van schuilplaatsen voor de verschillende vleermuissoorten (holle bomen, woningen, kelders), inventaris en aanleg van jacht- en verbindingengebieden (waterrijke gebieden, halfopen gebieden, bosgebieden, eerste evaluatie van de impact van het Groene netwerk), sensibilisering van het publiek (evenementen, didactische panelen in situ, brochures, ...). De impact liet zich sterk voelen bij alle beheerders van groene ruimten, die er zich op dit moment beter van bewust zijn hoe belangrijk het is dat ze in hun dagelijks werk rekening houden met de biodiversiteit.

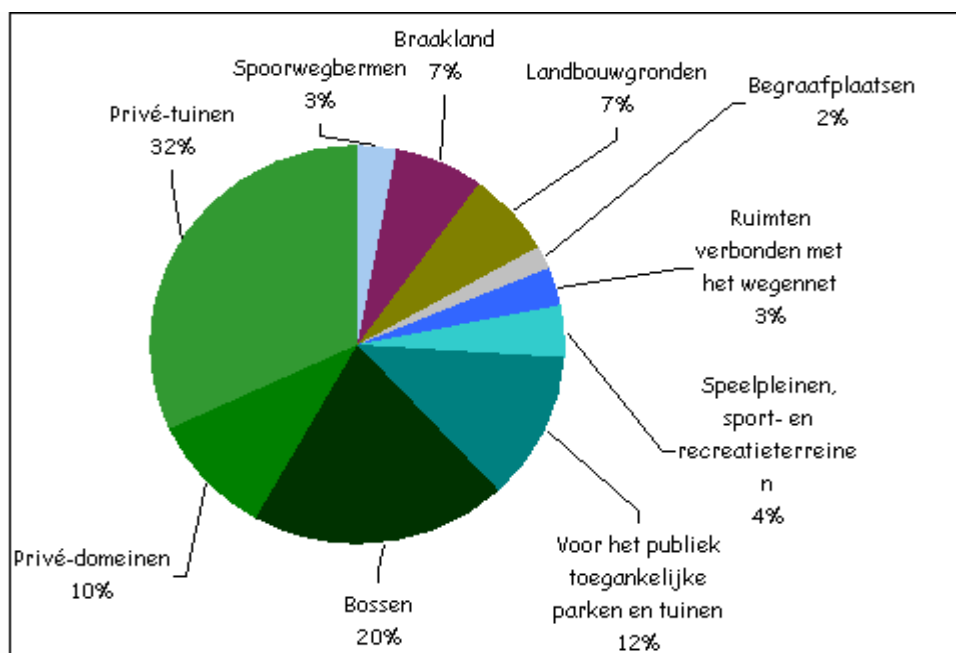
5. Bodembezetting door publieke en private groene ruimten

Volgens de gegevens van het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS) heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een totale oppervlakte van 16.138 ha.

Uit een meer gedetailleerde analyse blijkt dat het Gewest sterk verstedelijkt, maar relatief groen is: de groene gebieden nemen ongeveer 53% van het grondgebied van het gewest in beslag, waarvan 11% beboste terreinen, 9% tuinen en parken, 6% landbouwgrond, weiden, velden en boomgaarden.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden de aanleg en het beheer van de publieke groene ruimten verdeeld tussen verschillende administraties: het BIM en het BUV op gewestelijk niveau, en de gemeentebesturen. Het BIM beheert 2.210 ha, waarvan een deel publieke tuinen en parken (400 ha op 1.044 ha) evenals bossen (1.735 ha waarvan 1.600 ha voor het Zoniënwood).

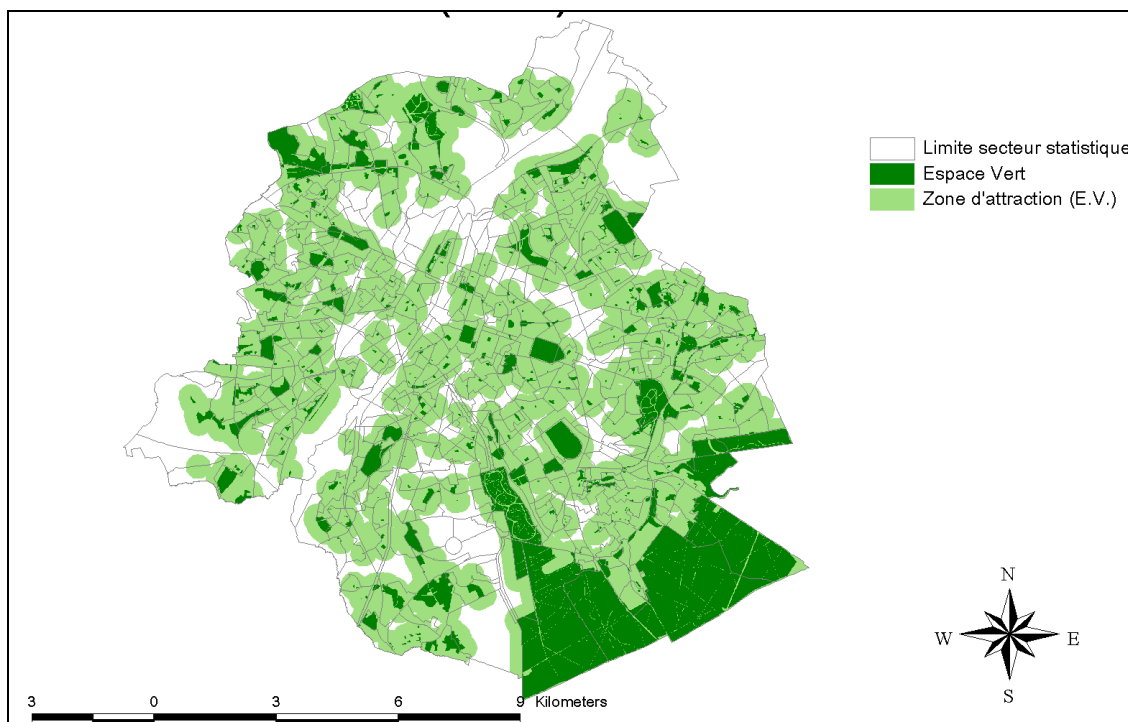
Figuur 3. Categorieën van groene ruimten in % van de totale groene oppervlakte van het Gewest

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beschikt 81% van de bevolking in vogelvlucht over een open groene ruimte op minder dan 300 meter van zijn woonplaats. Dit gegeven moet evenwel worden genuanceerd door het feit (1) dat de 20% bewoners die niet over deze groene ruimte beschikken, in de meeste gevallen in de

dichtst bevolkte wijken wonen en, (2) dat de ecologische en landschappelijke recreatieve kwaliteit van de groene ruimten uiterst variabel is.

Figuur 4. Aantrekkingsgebied van de groene ruimten

6. Beheer van de publieke groene ruimten

Het beheer van de groene ruimten beoogt het behoud van een evenwicht tussen de landschappelijke en ecologische functie (natuurlijke elementen) en de diverse recreatieve functies. Zoals voor de meeste stedelijke structuren is het dan ook het beheer van het gemengde karakter dat centraal staat in het debat. In het zoeken naar evenwicht tussen de verschillende functies die een site kan hebben, moet de vraag van de stadsbewoners worden onderzocht in verband met de lokalisatie en de structuur van deze site. Deze benadering worden zowel op gewestelijke als op lokale schaal toegepast.

Het palet van beheerslijnen voor de groene ruimten in het Brussels Gewest wordt steeds breder, van de bescherming van de biologische kenmerken (de natuurreservaten) tot het op de voorgrond zetten van de recreatieve functies (Bonneviepark, Liedekerkepark), met alle mogelijke nuances tussen deze twee uitersten.

Het beheer van de groene ruimten omvat dus ook het beheer van de speeltuigen, het meubilair, de signalisatie, de verlichting en de fonteinen, en van de evenementen die plaatsvinden in de groene ruimten.

De participatieve benadering is een basis voor goed beheer. Ze moet worden toegepast vanaf het ontwerp van de projecten en tot de onderhoudshandelingen. Ze is niet beperkt tot de bewoners; alle gebruikers of actoren op het terrein moeten erbij betrokken zijn. Op die manier kan de inrichting beter worden afgestemd op de plaatselijke omstandigheden, is er een betere evolutiviteit in instabiele contexten, een grotere toe-eigening van de ruimte en dus meer respect voor de investeringen of de beheersdaden.

De participatieve benadering moet permanent zijn en maakt het mogelijk situaties die soms als vaststaand worden beschouwd, opnieuw in vraag te stellen. De stadsdynamiek kan snel zijn. De aanlegwerken en de uitrustingen moeten aangepast kunnen worden.

De administratie moet deze nieuwe complexiteit integreren in haar werking en moet doen aanvaarden dat een project langer moet lopen om efficiënter te zijn.

6.1. Klassiek beheer

Het beheer van tal van stedelijke sites kan klassiek worden genoemd: Becodok, Kunstberg, Administratief Centrum, Ten Boschpark, Koningstuin, Abdij Ter Kameren, Tuinen van het Parlement, Kleine Zavel, Academiën paleis, Troonplein, Fontainashof, Ursulinenplein, Eerwaarde Froidurepark, George Henripark, Fricksquare, Liedekerkepark, Gaucheretpark, Daillypark, Jubelpark, Elisabethpark, Park van Laken, Tuinen van het Chinees Paviljoen en van de Japanse Toren, Square van de 21ste juli, Jagersveldpark,

6.2. Gedifferentieerd beheer

Op lokale schaal wordt steeds meer geopteerd voor een gedifferentieerd beheer: aan de hand van een fijne beoordeling van de sites en van het gebruik dat ervan wordt gemaakt, worden beheerswijzen toegepast die specifiek afgestemd zijn op de verschillende zones. Bijvoorbeeld: een grasveld kan worden verdeeld in twee delen, waarbij het stevigste wordt bestemd voor recreatie (balspelen, ...) en het kwetsbaardere wordt voorbehouden voor de bescherming van de biotoop.

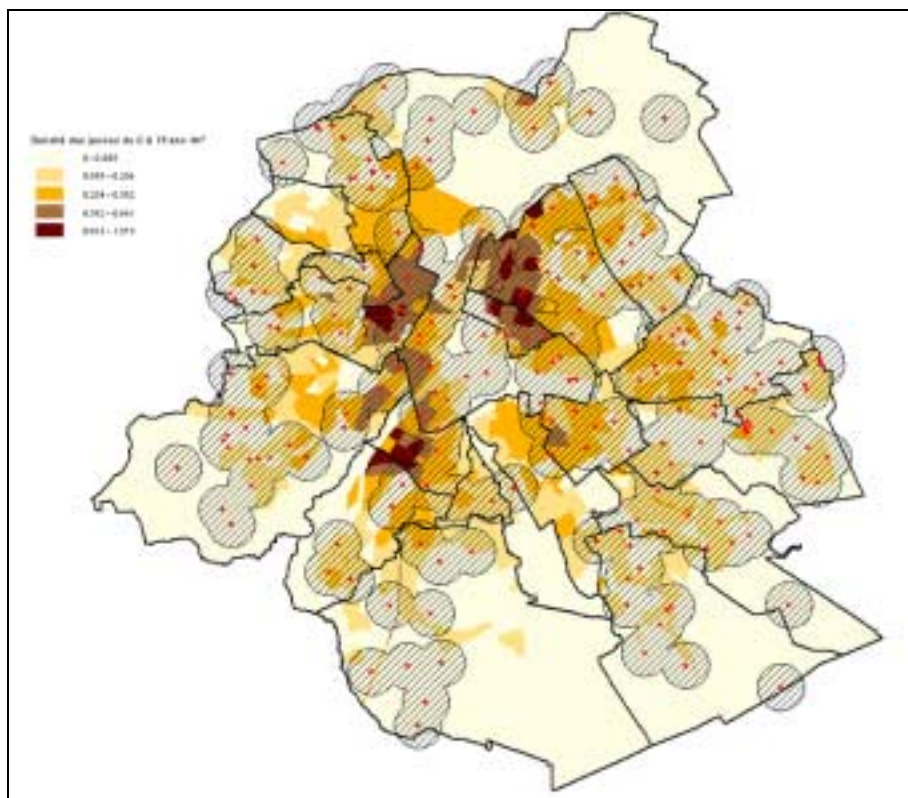
Aan de hand van deze techniek kan men het assortiment functies van een site, en dus ook de rijkdom ervan, doen toenemen.

Dankzij het gedifferentieerd beheer van de groene ruimten kunnen hun sociale, recreatieve, educatieve, landschappelijke en ecologische functies harmonieus naast elkaar bestaan. Dit alternatief beheer geeft prioriteit aan een ecologisch beheer, dat minder intensief is, minder op ingrijpen is gericht en pesticiden weert. Het houdt meer rekening met de natuur en haar cycli. Doordat dit beheer ruimte laat voor onkruid, inheemse soorten, natuurlijkere vijvers, wildere bossen of schuilplaatsen voor een hele reeks van dieren, beantwoordt het eveneens aan de behoefte van de burger om in contact te komen met de natuur.

Op het niveau van de parken en de tuinen gaat het om 220 ha, verdeeld over een totaal van 19 parken die het voorwerp zijn van een gedifferentieerd beheer. De betrokken parken zijn: Koning Boudewijnpark I II en III, Koloniale Tuin, Sobieskypark, Nestor Martin Populierenbos, Parmentierpark, Mellaertsvijvers, Woluwepark, Senypark, Ten Reukenpark, Leybeekpark, Tournay-Solvaypark, Reigersbospark, Bergoje, Parmentierpark, Bovenberg, NMBS-Promenade, Fond'Roypark, Scheutbospark, Wilderpark.

In het kader van een gedifferentieerd beheer waarbij men rekening houdt met de behoeften van de bevolking, is de verspreiding van de speelpleinen over het Gewest een belangrijke informatie. De kaart van de verspreiding van deze speelpleinen werd opgesteld op basis van informatie verstrekt door de gemeenten en andere administratieve beheerders van speelruimten. Door de kaart van de populatie van potentiële jonge gebruikers naast de kaart met de aantrekkingsgebieden van de speelpleinen te leggen, kunnen gebieden met een tekort aan inrichtingen worden opgespoord.

Figuur 5. Invloedsgebied van de speelpleinen in verhouding tot de bevolkingsdichtheid van jongeren < 15 jaar

6.3. Bijzondere beheersplannen

Voor alle natuurreservaten en Natura 2000-sites moet een beheersplan worden opgesteld.

- Afgewerkte detailplannen: natuurreservaat Rood Klooster, natuurreservaat Kinsendaal-Kriekenput, natuurreservaat Vuylbeek, natuurreservaat Verdrongen Kinderen, Vuursteendomein / vijvers van Bosvoorde, Laerbeekbos, Moeras van Jette
- Afgewerkte syntheseplannen (in het kader van Natura 2000): Domein Charles-Albert, Vorsterieplateau,
- Syntheseplannen in voorbereiding (in het kader van Natura 2000): Woluwepark (zones met een hoge biologische waarde), Bergoje
- Het Beheersplan voor het Zoniënwood werd goedgekeurd in april 2003.

Naast de natuurreservaten waarvoor de beheersplannen hierboven worden vermeld, zijn andere natuurreservaten het voorwerp van een specifiek beheer:

- Zavelenberg: maaien en weiden
- Poelbos: geen enkele actie (integraal natuurreservaat)
- Pinnebeek: maaien, uitbaggeren van de vijver
- Dryborren: maaien (deel), integraal reservaat (deel)

Verschillende types van specifieke habitats zijn het voorwerp geweest van een aangepast beheer:

- beboste gebieden: beheer van het weggehaalde, verspreide, opgestapelde dode hout in situ, of van nog rechtstaande bomen (vb. Woluwepark, Tournay-Solvaypark, ...);
- Waterrijke gebieden, vijvers en waterlopen in de parken: ontwikkeling van een gedifferentieerd beheer van de oevers van de vijvers (vb. Ten Reuken, Mellaertsvijvers, ...) om de beekvegetatie en de hiervan afhankelijke insectenpopulaties te begunstigen;
- Spoorwegbermen: sinds 2000 is voor 4 bermen in Haren en Anderlecht een beheersakkoord gesloten tussen het BIM en de NMBS; deze bermen worden periodiek gemaaid en van kreupelhout ontdaan.

6.4. Toelichtingen bij enkele beheersplannen

6.4.1. Beheersplan van het Zoniënwoud

Het BIM heeft een Ontwerp-plan voor het beheer van het Zoniënwoud opgesteld, met als belangrijkste doelstelling te voldoen aan de verschillende functies van het woud, namelijk de landschappelijke, ecologische, recreatieve en educatieve functie.

Op het niveau van het Brussels Gewest is het Zoniënwoud in de eerste plaats een historisch-cultureel erfgoed (beukenkathedraal, abdijen, ...) dat kan worden beschouwd als de belangrijkste groene long van het gewest (landschappelijke en recreatieve aspecten).

Ondanks de nabijheid van de stad heeft op deze site een rijke natuurlijke biodiversiteit kunnen standhouden (natuurbehoud en educatief aspect), wat de beleidsmakers ertoe heeft aangezet het Zoniënwoud voor te stellen als speciale beschermingszone op Europees niveau.

De werken aan de bestanden (vrijmaken van de beplantingen, snoeien van de bomen, hameren, verjonging) beogen het onderhoud van de site en het behoud van dit bospatrimonium volgens de vooropgestelde doelstellingen.

Het hoofddoel van het beheersplan is ook te streven naar een sociaal bos dat vandaag en in de toekomst (duurzaam beheer) voldoet aan de verschillende functies die het massief vandaag worden toegeschreven – natuurbehoud (wat in het Zoniënwoud wordt gesymboliseerd door de aanwezigheid van de ree) en de landschappelijke, recreatieve en educatieve functies – door hun coherente integratie in het beheer van de site (geïntegreerd en gedifferentieerd beheer).

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering heeft dit project goedgekeurd en heeft het BIM gevraagd een volksraadpleging te organiseren, die plaatsvond van 15 oktober tot 15 december 2000. Vrij veel mensen hebben hun mening gegeven over verschillende oriëntaties van het Ontwerp-plan. De meesten hebben zich uitgesproken:

- voor een evenwicht tussen de "beukenkathedraal", het "gemengd woud", de naaldbomen en de open plekken
- tegen de toename van het bosmeubiliair
- voor specifieke infrastructuren voor ATB's en een vermindering van de hinder voortgebracht door de honden
- voor een systematische aanpak van overtredingen en een grotere zichtbaarheid van de boswachters
- voor een totaalverbod op het plukken
- voor het behoud van het dode hout op de grond

De drie door de deelnemers gekozen beheersprioriteiten, zijn in volgorde:

- "de woudfloor moet te allen tijde behouden blijven"
- "het Zoniënwoud is in de eerste plaats een schuilplaats voor de biodiversiteit"
- "het Zoniënwoud heeft voor alles een sociale of recreatieve functie"

Het Beheersplan voor het Zoniënwoud werd goedgekeurd in april 2003.

6.4.2. FSC-certificatie (Forest Stewardship Council) van het Zoniënwoud

Het ontwerpplan voorzag de certificatie van het Zoniënwoud volgens de door de FSC (*Forest Stewardship Council*) uitgewerkte principes van duurzaam beheer. Het Zoniënwoud heeft het FSC-label gekregen op 27.11.03.

De FSC-certificatie garandeert dat een woud duurzaam wordt beheerd. Dit kan betrekking hebben op alle types van wouden, zowel tropische, boreale als gematigde. In de praktijk garandeert het label dat zichtbaar is op het van gecertificeerde productie afkomstige hout de controle van de verwerkingsketen, van het bos tot het eindproduct, overal ter wereld.

Hoewel de toekenning van dit label vanuit een financieel oogpunt eerder symbolisch is voor het Gewest (de verkoop van gelabeld hout zou per jaar bruto gemiddeld 750.000 euro opbrengen), kan het een belangrijke

rol spelen om de gebruikers van het bos, met inbegrip van degenen die er werken, te sensibiliseren voor een beheer dat meer rekening houdt met de boscologie. Het label steunt op 10 principes, waaronder met name de duurzame ontwikkeling van de bossen en de bescherming van de habitats die deel uitmaken van het netwerk Natura 2000.

6.4.3. Beheersplan van het Laarbeekbos

Nadat het beheersplan van de Laarbeek voor advies werd voorgelegd aan de Commissie Monumenten en Landschappen en verschillende keren werd gewijzigd sinds 2000, werd de definitieve versie ervan goedgekeurd eind 2003. Het beheer van dit bos is in de eerste plaats gericht op de verjonging van de bosaanplanting die bestaat uit zeer oude beuken. Deze verjonging beoogt ook een verhoging van de biodiversiteit van het bos. In afwachting werden grote zones al afgesloten voor de bezoekers, wegens het gevaar van vallende takken of bomen.

6.4.4. Beheersplan van het "Vuursteendomein"

Deze site van 4 ha (eigendom van de Koninklijke Schenking) wordt beheerd door het BIM in partnerschap met de Ornithologische Commissie van Watermaal-Bosvoorde die ze verhuurt aan de Schenking. Ze werd voorgesteld als Speciale beschermingszone.

Het door het BIM opgestelde beheersplan is een echt plan voor ontwikkeling van de natuur en verbetering van het landschap, maar het voorziet ook een beperkte openstelling van het domein voor het publiek. Het gevoerde beleid sluit duidelijk aan bij een beleid van duurzaam beheer van de hulpmiddelen aangezien het minder vervuilend is, minder energie verbruikt, minder kost en minder interventionistisch is.

Het plan voorziet: de totale stopzetting van het gebruik van pesticiden, het weer openen van het landschap door een deel van de naaldbomen te hakken, het omzetten van de gemaaide grasperken in gemaaide of begraaide grasvelden, de vervanging van de tuinderijaanplantingen door vrij gesnoeide inheemse aanplantingen; de vervanging van de kunstmatige waterkanten in beton door natuurlijke, zacht hellende waterkanten en de ontwikkeling van de natuurlijke vegetatie van de oevers, het weer aan de oppervlakte brengen van ondergrondse stukken van de Vuylbeek in betonnen leidingen, verwijdering van ongewenste graafvissen uit de vijver, aanleg bestemd om de aanwezigheid van vleermuizen te bevorderen, het behoud van het dode hout, de aanleg van de omheiningen rondom om de wilde dieren door te laten. Daarnaast werden ook een pedagogische poel en een vossenwerend kippenhok aangelegd.

6.5. Resultaten van het beheer van de natuureservaten van Dryborren, Rood Klooster en Vuylbeek

Voor de verschillende habitats kan een verbetering worden vastgesteld, met name aangezien de site meer "grasachtig" en minder "bebost" is. Hieruit blijkt dat, in de meeste gevallen, het toegepaste beheer geschikt was en moet worden voortgezet. De enige aanpassingen hebben betrekking op een grotere plaatselijke beperking van de houtgewassen en een verhoging van de maalfrequentie van een tot twee keer per jaar.

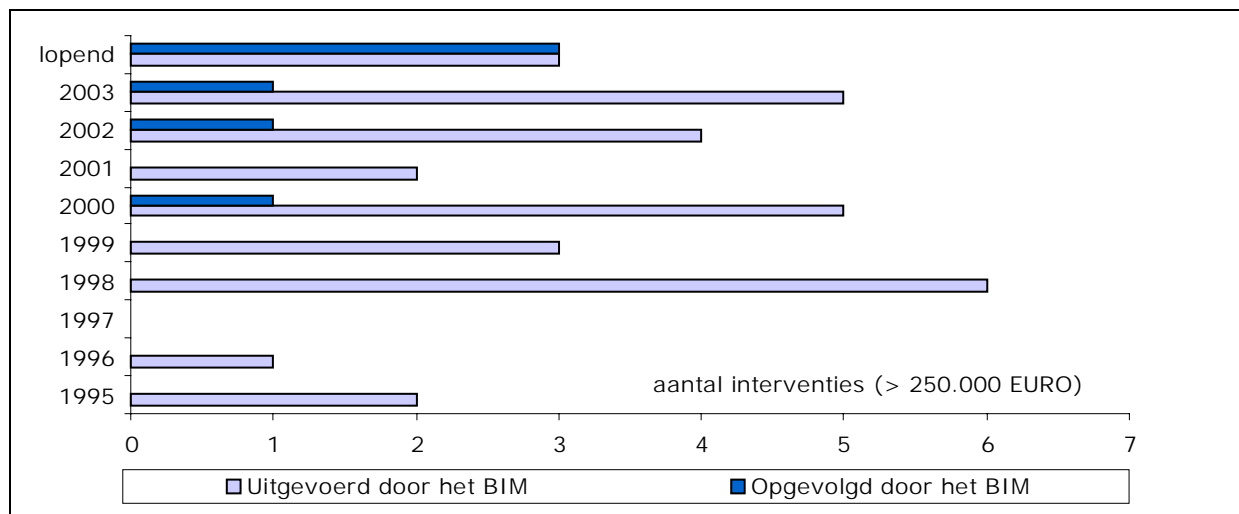
6.6. Gewestelijke Groene Promenade

De realisatie van de gewestelijke Groene Promenade is een van de prioriteiten van het beleid van het groene netwerk. Sinds 1999 heeft het BIM 4 oversteekbruggetjes aangelegd en een brug gerestaureerd op het traject van deze wandeling, zodat een groene continuïteit is ontstaan die toegankelijk is voor voetgangers en fietsers over meer dan 5 km. Drie andere vakken van deze promenade worden op dit moment uitgevoerd, andere worden bestudeerd. Een van de mogelijkheden die worden voorzien, is de verbinding van de universitaire campus van de ULB/VUB met het groene netwerk.

7. Aanleg van de publieke groene ruimten

Sinds 1993 werden tal van groene ruimten aangelegd of heraangelegd door het BIM in het kader van het groene netwerk. In bepaalde gevallen is het BIM bouwheer, in andere worden de werkzaamheden gevolgd door het BIM; de bouwheren zijn dan de federale overheidsdienst voor mobiliteit en transport, en dit in het kader van het samenwerkingsakkoord met betrekking tot bepaalde initiatieven die tot doel hebben de internationale rol en de hoofdstadfunctie van Brussel te bevorderen.

Figuur 6. Vanuit financieel oogpunt zware interventies (> 250.000€)

7.1. Renovatie en herkwalificatie van de bestaande sites

De renovatie en de herkwalificatie van de bestaande sites houdt ingrepen in aan de vegetatie, de wegen, het water, maar ook de gebouwen en kunstwerken.

7.1.1. Jubelpark

Het Jubelpark, dat eigendom is van de Federale Staat, wordt onderhouden door het BIM. In 2003 werd een deel van de sokkels, omheiningen, vuilnisbakken en banken gerenoveerd of vervangen. Op basis van studies die werden uitgevoerd voorafgaand aan de restauratie van het park (geschiedenis van de site en de gebouwen, staat van de vegetatie, kunstwerken en parkkiosken, de gebruikers van het park, de impact van de manifestaties en het geluid) werd een richtprogramma opgesteld dat eind 2003 werd voorgesteld.

7.1.2. Ter Kamerenbos

De vijver werd uitgebaggerd in 2003, de oevers van de vijver zullen gerestaureerd worden in 2004.

De essentiële problemen van het Ter Kamerenbos zijn de verjonging van de boslaag, de ontwikkeling van de biodiversiteit, het beheer van het water, het autoverkeer door het bos en de verzadiging van het bos op mooie dagen.

7.1.3. Kruidtuin

Gerichte renovatiewerken werden uitgevoerd in de loop van de voorbije jaren. In 2003 werden het bovenste terras langs de Koningsstraat, de bovenste ingang van het park (rijen magnolia's met grote bloemen en nieuwe bloemenperken) en de stenen versiering van de steunmuur heraangelegd.

7.1.4. Elisabethpark

De perken werden heraangelegd.

7.1.5. Ten Boschpark

De waterpartij en het sportterrein werden gerenoveerd in 2003.

7.1.6. Nestor Martin Populierenbos

Dit populierenbos schermt een aantal hoger gelegen residentiële gebouwen van een bedrijfzone af van het zicht. Door een geleidelijke heraanleg kan de bosaanplanting verjongd worden, zonder dat deze schermfunctie werd aangetast.

7.1.7. Vijver van de Pede

Het project bestaat uit de aanleg van een ingang via de Kiekensstraat en een verbetering van de waterafloop langs de Lange Weide tot aan de vijver (stormbekken). De grenzen van de eigendommen werden nauwkeurig bepaald, de omheiningen werden teruggeplaatst en een nieuwe weide werd ter beschikking gesteld van de vzw Poney Paradise.

7.1.8. Rood Klooster

Het project van restauratie van de site van de abdij van het Rood Klooster omvat de restauratie van de muur en van de binnentuinen.

In 2003 werden werken uitgevoerd om de muren vrij te maken van allerhande puin, waarbij zoveel mogelijk oorspronkelijke materialen werden gerecupereerd en zoveel mogelijk informatie werd ingewonnen voor de reconstructiefase van de muur en de poorten.

Het speelplein langs vijver nr. 4 werd gerenoveerd en voldoet aan de nieuwe veiligheids- en informatienormen. De heraangelegde vijvers nr. 4 en 5 (uitbaggeren van de vijvers, uitdunnen en herprofilieren tot een lichte helling van de oevers, restauratie van de beek- en watervegetatie) krijgen opnieuw het uitzicht dat ze wellicht omstreeks 1900 hadden.

7.1.9. Weer aan de oppervlakte brengen van de Woluwe en de waterloop van Lindekemaale

Door de waterloop van de molen van Lindekemaale te restaureren, kan het waterpeil in het moeras van de Struykbeek worden geregeld, kan het water naar het rad van de molen worden gevoerd onafhankelijk van de stroming van de Woluwe en kan een normaal waterpeil worden hersteld in de kolken aangezien de hoofdriool van de Woluwe wordt ontlast.

7.1.10. Vuursteendomein en vijver van Bosvoorde

Door de naaldbomenrij tussen het Vuursteendomein en de vijver van Bosvoorde weg te halen, werd het landschap opengetrokken van de Terhulpssteenweg tot aan het bos, wat de mobiliteit van de vogels en de vleermuizen vergemakkelijkt. Nieuwe soorten komen naar de vijver, zoals de wintertaling, de slobeend, ... terwijl andere soorten toenemen in aantal (kuifeend en toppereend, reigers, aalscholvers). De weiden waren bevorderlijk voor de ontwikkeling van de vegetatie en de insectenpopulaties. Nieuwe heggen van inheemse plantensoorten trekken grasmussen en de grauwe vliegenvanger aan. Door de anaarding van de lichtjes hellende oevers kon de vegetatie op de oevers zich op natuurlijke wijze uitbreiden op basis van de zaadvoorraad. Deze vegetatie trekt dan weer tal van vogels aan, zoals de zeldzame Amerikaanse woudaap (of *Ixobrychus exilis*) die al decennia lang niet meer werd opgemerkt in Brussel. De graafvissen die destijds werden uitgezet voor de visvangst en die het water troebel maakten, werden weggehaald met als gevolg dat het water weer helder is. Een weelderige watervegetatie heeft zich ontwikkeld, met de bijhorende insectenlarven die de aanwezigheid van tal van vleermuizen bevorderen. Het opstaand dood hout trekt 4 soorten spechten aan, waaronder de zwarte specht die wordt beschermd door de Habitatrichtlijn.

7.1.11. Mellaertsvijvers

De Mellaertsvijvers liggen centraal in een complex knooppunt van bronnen, ondergrondse leidingen, inspectieputten, kolken van de Woluwe en hoofdriolen. In 2003 werd een inspanning gedaan om deze leidingen op te sporen en vrij te maken. Zo ontdekte men sluijklozingen van vetten en kookvocht, ongekende aftakkingen en waterlekken naar de hoofdriool. In het kader van het blauwe netwerk zullen aanlegwerken worden voorgesteld in 2004, aangezien deze site een groot potentieel heeft voor de recuperatie van zuiver water.

7.1.12. Moeras van Ganshoren

Waterrijke gebieden werden gegraven om de biodiversiteit te herstellen en de schommelingen van de grondwaterlaag te kunnen beoordelen.

7.1.13. Kinsendael-Kriekenput

De directe omgeving van het natuurreservaat Kinsendael-Kriekenput werd heraangelegd: herstel van de voetpaden rond Kinsendael, openstelling van de Kriekenput voor voetgangers (aanleg pad op een afstand van de stroom), scheiding van het water van de Geleitsbeek van de riool (Engelandstraat), om het vervolgens in een aparte leiding tot voorbij de poel van Kinsendael te voeren (Groen netwerk en Blauw netwerk).

7.1.14. Rotstuinen, bruggen en paviljoenen

De verschillende rotstuinen, oversteekbruggetjes en paviljoenen maken een noodzakelijk deel uit van de specifieke sfeer van sommige sites. Deze elementen worden stukje bij beetje gerestaureerd met behulp van traditionele materialen en ambachtelijke technieken.

In 2003 werden de brug en de waterval van het Ten Reukenpark gerestaureerd. De in 2003 uitgevoerde studies hadden betrekking op de grote waterval, de brug en de glooiingen van het Woluwepark, evenals op de bruggen en gebouwtjes van het Koning Boudewijnpark.

7.2. Aanleg van de nieuwe sites

7.2.1. Gaucheretpark

In het kader van een overeenkomst met de gemeente Schaarbeek werd het BIM belast met het ontwerp en de uitvoering van een publieke groene ruimten in de Gaucheretwijk. In afwachting werden hier muren geverfd en werd een speelplein voor de kinderen toegevoegd.

7.2.2. Felix Happark

In 2003 heeft het BIM een ecologische tuin aangelegd in het verlengde van het park, die een verbinding vormde naar de Oudergemlaan. Deze natuurlijke "model"-schuilplaats is een demonstratieplek waar tips worden gegeven voor natuurlijke privé-tuinen. Zo kan bovendien een voetgangersverbinding worden georganiseerd langs het Happark naar de Waverssesteenweg. Het beheer ervan wordt steeds uitgebreider naarmate men verder in het blok doordringt.

7.2.3. Tuin van de Bloemist van Stuyvenbergh

De aanleg van deze nieuwe ruimte houdt in dat een publieke ruimte wordt gecreëerd, een verbinding in het kader van het groene netwerk, een plaats voor demonstraties en educatie over tuinieren in de context van duurzame ontwikkeling, een plaats voor opleidingen en informatie over parken en tuinen.

Een beboste zone en een zone met terrassen werden aangelegd in 2003. Waterreservoirs werden geplaatst. De serres zullen gerestaureerd worden in 2004. De site zal gedeeltelijk worden opengesteld in de lente van 2004, en volledig in de lente van 2005.

7.2.4. Verlengde van de NMBS-promenade

Gelet op het succes van de aanleg van de NMBS-promenade en de nood aan een uitbreiding van het groene netwerk, werd een bijkomend vak langs de snelweg E411 in Oudergem bestudeerd. Dit project combineert de concepten van het groene netwerk en sluit aan bij het Geluidsplan. Het voorstel bestaat erin de rijstroken smaller te maken en deze ruimte te wijden aan een groene promenade door heraanleg van de bermen en renovatie van de geluidswerende muren. De Invalidenlaan zou overgestoken kunnen worden langs een voetgangersbruggetje. Op termijn zou dit project de universitaire campus van de ULB/VUB moeten verbinden met het groene netwerk.

7.2.5. Haalbaarheid van het gebruik van de spoorwegbermen voor het groene netwerk

Een studie over het gebruik van de spoorwegbermen voor uitbreiding van het groene netwerk, heeft gewezen op een aanzienlijk potentieel dat in de komende jaren zal worden uitgewerkt.

7.2.6. Aanleg van speciale beschermingszones

Ten gevolge van het programma Life-"Vleermuizen" werden heel wat aanlegwerken uitgevoerd in de bossen, wouden, parken en gebouwen die worden beheerd door het BIM, moet het doel de schuilmogelijkheden voor vleermuizen te ontwikkelen en de biodiversiteit te verhogen. Er werden nestkastjes opgehangen en schuilplaatsen aangelegd op zolders en in kelders.

7.3. Beheer van nieuwe sites

7.3.1. Abdij van Ter Kameren

Het BIM heeft het onderhoud en de bewaking van de site geleidelijk hervat. Deze ruimte wordt gekenmerkt door de kwaliteit van de tuinen, een zekere onaangepastheid van de technische oplossingen die werden aangewend bij de restauratie en door de grote druk uitgeoefend door bepaalde bezoekers van de site (studenten, scouts, ...).

7.3.2. Hallepoort

Het beheer van deze site is sinds 2003 in handen van het BIM. Sinds enkele maanden zijn parkgidsen aanwezig op het terrein om de activiteiten van de gebruikers te begeleiden. Ten gevolge hiervan zijn de vervuiling en het vandalisme afgenomen.

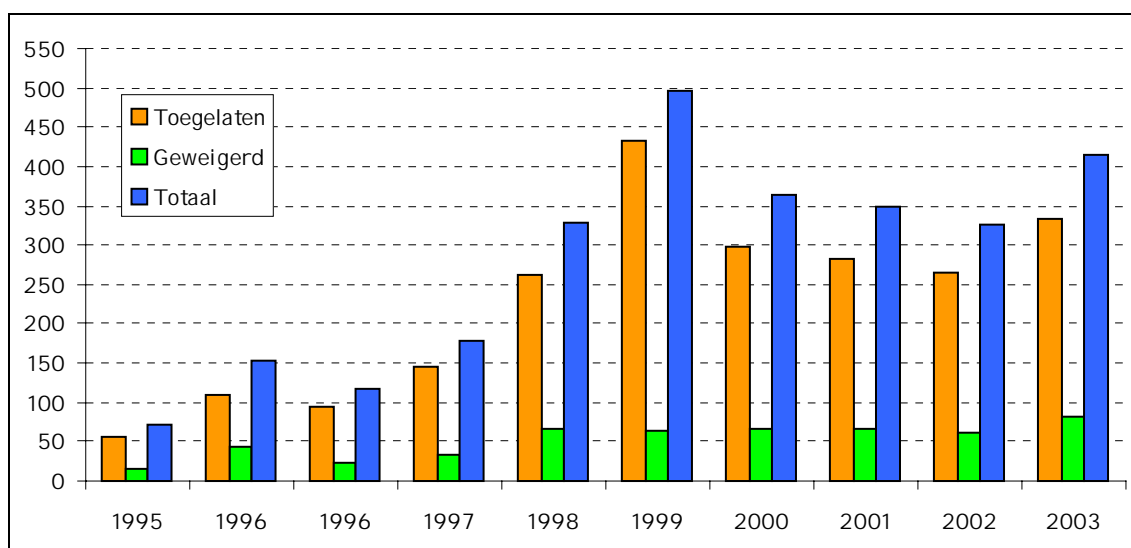
Ongeveer 80 nieuwe bomen werden geplant eind november 2003, en twee gevaarlijke oude bomen werden omgehakt. Nieuwe beukenhagen werden aangeplant en de perken werden gerenoveerd. De fontein van de waterpartij onder de toren werd weer geactiveerd.

Het speelplein, dat niet meer voldeed aan de veiligheidsnormen, werd afgebroken in 2003 en zal worden heraangelegd begin 2004.

8. Evenementen in de publieke groene ruimten

Het onthaal van evenementen en manifestaties in de publieke groene ruimten, maakt een noodzakelijk deel uit van hun beheer.

Figuur 7. Evolutie van het aantal evenementen in de groene ruimten (1994-2003)

In 2003 werden 416 aanvragen ingediend.

Sinds 1994 gaat het aantal evenementen in stijgende lijn, van 55 tot meer dan 300 in 2003. 1999 was een recordjaar met 434 evenementen die werden aanvaard en 63 die werden geweigerd. Deze situatie hield verband met de overgang op het jaar 2000 en op de Euro, waardoor evenementen werden uitgewerkt in het Brusselse Hoofdstedelijk gewest, en anderzijds met de door het BIM verstrekte garanties.

Gemiddeld wordt 22% van de aanvragen geweigerd. Weigeringen kunnen steunen op verschillende redenen: het evenement is niet geschikt voor de site, te commercieel, te langdurig of te grootschalig, of het terrein is al bezet in dezelfde periode.

De aanvragen hebben betrekking op sportactiviteiten (wandelingen, jogging, oriëntatiewandelingen, fietstrajecten, ATB-trajecten, ...), concerten en grote bijeenkomsten, protocollaire evenementen, activiteiten van de jeugdbewegingen, ...

Enkele van de meest bekende evenementen: de 20 km van Brussel, Dring Dring, EuroFeria Andalusia, het Feest van het Leefmilieu, de Special Olympics, de CrossCup.

De meest gegeerde sites zijn het Jubelpark, het park van Laken, het Elisabethpark, het Woluwepark en het Zoniënwood.

Elke vergunning gaat gepaard met algemene gebruiksregels die de gebruiker ertoe verplichten het verkeer en de parking te organiseren volgens een vooraf opgesteld plan, zijn afval te sorteren en alle geluids- of luchthinder te beperken. Er wordt een waarborg gevraagd. Voor elk evenement wordt een plaatsbeschrijving opgesteld in aanwezigheid van beide partijen, bij het betreden en het verlaten van het terrein.

Het BIM maakt van deze evenementen gebruik om het publiek voor te lichten en te sensibiliseren voor de verbetering van zijn leefklimaat. Er wordt informatie verstrekt over de regionale groene ruimten, maar ook over de biodiversiteit, de bestrijding van de hinderlijke verontreiniging en de vermindering van de hoeveelheid afval.

9. Natuureducatie

Diverse Brusselse verenigingen concentreren zich op natuur- en milieu-educatie. Het BIM besliste hun acties te steunen door middel van subsidies, die tot dusver aan acht projecten zijn toegewezen. Die projecten zijn voor het merendeel gericht op jonge kinderen (4 tot 12 jaar), en in mindere mate voor volwassen personen.

Voorbeelden zijn het Regionaal Centrum voor Milieu-Initiatie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (RCMI), twee pedagogische boerderijen (Jette en Maximiliaanpark), de educatieve dienst van het Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen, de Jardin Jean Massart en het Musée de Zoologie van de ULB, het Centre de Documentation Paul Duvigneaud.

9.1. Regionaal Centrum voor Milieu-Initiatie

Het Regionaal Centrum voor Milieu-Initiatie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt beheerd door de vzw Tournesol-Zonnebloem. Zijn activiteiten zijn vooral gericht op de site van het Tournay-Solvaypark. Sinds 2003 beheert de vzw ook de pedagogische boerderij van het Fond'Roypark in Ukkel, waarvan de activiteiten geleidelijk worden hervat.

Het RCMI organiseerde in 2003 343 activiteiten voor schoolgroepen, verdeeld als volgt: 63 % voor lagere scholen, 17 % voor kleuterscholen en 18 % voor middelbare scholen.

De zomerstages tijdens de schoolvakantie werden gevolgd door 134 kinderen, verdeeld over 6 groepen (3 stages van een week).

Het RCMI organiseert ook activiteiten voor het grote publiek, waaronder geleide bezoeken (8 aangeboden bezoeken + rondleidingen op verzoek), een reeks conferenties, initiatieavonden in natuurlijke milieus en ontdekkingsactiviteiten van uiteenlopende aard.

9.2. Pedagogische kinderboerderijen

Kinderboerderijen richten hun activiteiten overwegend op kinderen van 4 tot 14 jaar, die met het leven op een boerderij kunnen kennismaken via activiteiten zoals deeg kneden, brood bakken, groenten kweken en de geogste groenten gebruiken in de keuken, dierenverzorging enz.

De hoeve van het Maximiliaanpark in Brussel koppelt haar boerderij-activiteiten aan een project voor sociale integratie in een achtergestelde buurt. In 2003 werd ze bezocht door 28 klassen met in totaal 683 leerlingen. Op woensdagmiddag worden ook workshops georganiseerd voor de kinderen in de buurt; op die manier werden 281 kinderen opgevangen, individueel of in groepen. Net zoals het RCMI bieden de

boerderijen in de schoolvakanties stages aan rond een thema; tot heden hebben 148 kinderen deelgenomen aan de stages van de Maximiliaanboerderij.

9.3. Educatieve dienst van het Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen.

Via zijn Natuurateliers biedt de educatieve dienst van het Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen evenementen en stages aan die de deelnemers laten kennismaken met de natuur of de ecologie; in 2003 volgden 7.735 kinderen van 5 tot 12 jaar deze ateliers. De educatieve dienst organiseert voorts reizende didactische tentoonstellingen, die gedurende twee jaar worden gehouden in diverse Brusselse gemeenten. De laatste tentoonstelling, '6 miljard mensen...Wie ben jij?' deed in 2002 en 2003 twaalf gemeenten aan, en ontving 8.000 jonge bezoekers, van kleuter- tot lager secundair onderwijs, maar ook toekomstige leerkrachten uit de normaalscholen. De nieuwe tentoonstelling voor 2004, 'Mini-Jungle', heeft huisparasieten als thema (vliegen, muggen, vlooiën, kakkerlakken, spinnen enz.).

9.4. Jardin Jean Massart en Musée de Zoologie

De proeftuin Jean Massart en het Musée de zoologie van de ULB richten zich eveneens op een schoolpubliek, met rondleidingen en pedagogische activiteiten, maar ook op het groot publiek, met tips en informatie over biodiversiteit in ons gewest, en kweekmethoden en het leven van de planten.

9.5. Project "Natuurlijke schuilplaatsen"

Het project "Natuurlijke schuilplaatsen" van Natagora (vroeger RNOB) richt zich meer in het bijzonder op personen die hun tuin op een andere manier willen beheren om de biodiversiteit te bevorderen en hem een 'wilder' kantje te geven dat zich beter leent voor de inburgering van inheemse soorten. Het tot 2003 voorgestelde systeem van gepersonaliseerd advies kan slechts een beperkt aantal personen bereiken (30 geselecteerde personen voor een eerste adviesronde en 37 voor een follow-up tijdens de daaropvolgende jaren. Vanaf 2004 wordt dit project gewijzigd teneinde een groter aantal personen te bereiken: er zullen voorlichtingssessies gehouden worden in de gemeenten, en bezoeken aan de nieuwe ecologische tuin van het Felix Happark in Etterbeek.

9.6. Centre de Documentation Paul Duvigneaud

Het Centre de Documentation Paul Duvigneaud richt zich hoofdzakelijk op een publiek van volwassenen die al belangstelling hebben voor de problemen op het vlak van stadsecologie, en biedt hen onder meer toegang tot zijn documentaire collecties en conferentiereeksen of rondleidingen aan.

Auteurs

Marianne Squilbin

reviewers : Marie-Christine Berrewaerts, Françoise Onclincx, Joëlle Van Bambeke, Pascal Alaime